Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 19. septembra 2019*

„Predhodno odločanje – Člen 49 PDEU – Svoboda ustanavljanja – Dejavnost samozaposlene osebe – Državljanka države članice, ki je prenehala opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba zaradi fizičnih omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in posledicami poroda – Ohranitev statusa osebe, ki opravlja dejavnost kot samozaposlena oseba“

V zadevi C-544/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Upper Tribunal (Administrative Appeals Chamber) (višje sodišče (senat za pritožbe v upravnih zadevah), Združeno kraljestvo) z odločbo z dne 7. avgusta 2018, ki je na Sodišče prispela 20. avgusta 2018, v postopku

Her Majesty's Revenue and Customs

proti

Henriki Dakneviciute,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi M. Vilaras (poročevalec), predsednik senata, K. Jürimäe, sodnica, D. Šváby, S. Rodin in N. Piçarra, sodniki,

generalni pravobranilec: G. Pitruzzella,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 5. junija 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za H. Dakneviciute T. Holdcroft, advocate, D. Rutledge in A. Berry, barristers,

– za vlado Združenega kraljestva S. Brandon in Z. Lavery, agenta, skupaj z G. Ward, barrister,

– za Evropsko komisijo E. Montaguti, L. Armati in J. Tomkin, agenti,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

* Jezik postopka: angleščina.

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 49 PDEU.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Her Majesty's Revenue and Customs (davčna in carinska uprava, Združeno kraljestvo) in Henriko Dakneviciute zaradi zavrnitve te uprave, da H. Dakneviciute prizna tedenski otroški dodatek.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2004/38/ES

3 Člen 1(a) Direktive 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46) določa:

„Ta direktiva določa:

(a) pogoje, ki urejujejo uresničevanje pravice državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic".

4 Člen 7 te direktive, naslovljen „Pravica do prebivanja za več kot tri mesece", v odstavkih 1 in 3 določa:

„1. Vsi državljani Unije imajo pravico prebivati na ozemlju druge države članice v obdobju, daljšem od treh mesecev, če:

(a) so delavci ali samozaposlene osebe v državi članici gostiteljici […]

[…]

3. Za namene odstavka 1(a) državljan Unije, ki ni več delavec ali samozaposlena oseba, ohrani status delavca ali samozaposlene osebe v naslednjih primerih:

(a) če je začasno nezmožen za delo zaradi bolezni ali nezgode;

(b) če je ustrezno prijavljen kot neprostovoljno brezposeln, potem ko je bil zaposlen več kot eno leto in je prijavljen kot iskalec zaposlitve pri ustreznem zavodu za zaposlovanje;

(c) če je ustrezno prijavljen kot neprostovoljno brezposeln, potem ko se mu je iztekla pogodba o zaposlitvi za določen čas, krajši od enega leta, ali potem, ko je postal neprostovoljno brezposeln v prvih dvanajstih mesecih in se je prijavil kot iskalec zaposlitve pri ustreznem zavodu za zaposlovanje. V tem primeru ohrani status delavca za dobo najmanj šestih mesecev;

[…]".

5 Člen 16(1) in (3) navedene direktive določa:

„1. Državljani Unije, ki zakonito prebivajo nepretrgano pet let v državi članici gostiteljici, imajo pravico do stalnega prebivališča v tej državi. […]

[…]

3. Na nepretrgano prebivanje ne vplivajo začasne odsotnosti do skupaj šest mesecev na leto ali daljše odsotnosti zaradi obveznega služenja vojaškega roka ali ene odsotnosti do največ dvanajst zaporednih mesecev iz pomembnih razlogov, kot so nosečnost in rojstvo otroka, resna bolezen, študij ali poklicno usposabljanje ali napotitev v drugo državo članico ali v tretjo državo.“

Direktiva 2010/41/EU

6 V uvodni izjavi 18 Direktive 2010/41/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2010 o uporabi načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost, in o razveljavitvi Direktive Sveta 86/613/EGS (UL 2010, L 180, str. 1), je navedeno:

„Ekonomska in fizična ranljivost nosečih samozaposlenih delavk […] zahteva, da jim je treba zagotoviti pravico do dajatev za materinstvo […]“

7 Člen 8(1) te direktive določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, ki zagotavljajo, da se lahko samozaposlenim delavkam […] v skladu z nacionalno zakonodajo dodeli zadostn[o] nadomestilo za materinstvo, kar jim omogoča prekinitev poklicne dejavnosti zaradi nosečnosti ali materinstva za najmanj 14 tednov.“

Pravo Združenega kraljestva

Predpisi iz leta 2006 o priseljevanju (Evropski gospodarski prostor)

8 Člen 14(1) Immigration (European Economic Area) Regulations 2006 (uredba iz leta 2006 o priseljevanju (Evropski gospodarski prostor)) v različici, ki se je uporabljala v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari, je zagotavljal pravico do več kot trimesečnega prebivanja v Združenem kraljestvu za vse „kvalificirane osebe“.

9 V skladu s členom 6(1)(b) in (c) te uredbe spadajo delavci in samozaposlene osebe pod pojem „kvalificirane osebe“.

10 Člen 6(2) navedene uredbe je določal, da se status „zaposlene osebe“ ohrani, če zadevna oseba začasno ne more opravljati dela zaradi bolezni ali nezgode ali (pod določenimi pogoji) če je neprostovoljno brezposelna ali če je prenehala delati prostovoljno in se je začela ponovno poklicno usposabljati v povezavi s svojo prejšnjo zaposlitvijo.

11 Glede statusa „samozaposlene osebe“ je člen 6(3) iste uredbe določal, da se ta ohrani, če zadevna oseba začasno ne more opravljati dela zaradi bolezni ali nezgode.

Zakon iz leta 1992 o prispevkih in dajatvah za socialno varnost

12 Člen 146(2) in (3) Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (zakon iz leta 1992 o prispevkih in dajatvah za socialno varnost) določa:

„2. Nihče ne more zahtevati tedenske pomoči za vzdrževanega otroka, razen če je med zadevnim tednom v Veliki Britaniji.

3. Lahko se določijo okoliščine, v katerih je treba katero koli osebo za namene odstavka 2 obravnavati, kot da je oz. da je ni v Veliki Britaniji."

(Splošna) uredba iz leta 2006 o otroških dodatkih

13 Pravilo št. 23(4) Child Benefit (General) Regulations 2006 (splošna uredba iz leta 2006 o otroških dodatkih) določa:

„Šteti je treba, da osebe za namene člena 146(2) [zakon o prispevkih in dajatvah socialne varnosti iz leta 1992] ni v Veliki Britaniji, če zaprosi za otroški dodatek od 1. maja 2004 ali po 1. maju 2004, in

(a) če nima pravice do prebivanja v Združenem kraljestvu; […]".

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

14 H. Dakneviciute je litovska državljanka, ki je bila od leta 2011 v Združenem kraljestvu zaposlena kot delavka in je delala ponoči. Potem ko je decembra 2013 izvedela, da je noseča, se je odločila, da bo od 25. decembra 2013 opravljala dejavnost kot samozaposlena oseba, kot kozmetičarka.

15 Od 11. maja 2014 je prejemala nadomestilo za materinstvo. Njen otrok je bil rojen 8. avgusta 2014.

16 H. Dakneviciute je potem, ko med 22. julijem 2014 in koncem oktobra 2014 ni bila dejavna, ohranila obrobno dejavnost samozaposlene kozmetičarke, preden je prenehala to dejavnost, saj so njeni dohodki postali nezadostni. Zato je 10. februarja 2015 zaprosila za dodatek za iskalca zaposlitve, preden se je aprila 2015 ponovno zaposlila.

17 H. Dakneviciute je medtem, 27. avgusta 2014, vložila vlogo za tedenski otroški dodatek. Z odločbo z dne 1. februarja 2015 je bila ta vloga zavrnjena z obrazložitvijo, da glede na nacionalno ureditev, ki se uporablja, nima ustrezne pravice do prebivanja, da bi izpolnila pogoje, ki se zahtevajo za upravičenost do tega socialnega prejemka.

18 First-tier Tribunal (sodišče prve stopnje, Združeno kraljestvo) je 29. septembra 2015 to odločbo razglasilo za nično. Davčna in carinska uprava je kot upravljavec otroških dodatkov zoper to sodbo pri predložitvenem sodišču, Upper Tribunal (Administrative Appeals Chamber) (višje sodišče (senat za pritožbe v upravnih zadevah), Združeno kraljestvo) vložila pritožbo.

19 Predložitveno sodišče je z vmesno odločbo z dne 12. januarja 2017 razveljavilo sodbo First-tier Tribunal (sodišče prve stopnje), saj naj bi v njej prišlo do napačne uporabe prava. Predložitveno sodišče je namreč menilo, da je bila gospodarska dejavnost, ki jo je H. Dakneviciute opravljala od 22. julija 2014 do 9. februarja 2015, obrobna, tako da je v tem obdobju prenehala opravljati gospodarsko dejavnost. Po mnenju tega sodišča ni sporno, prvič, da je bilo prenehanje vseh dejavnosti s strani H. Dakneviciute posledica fizičnih omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in posledicami poroda, ter drugič, da je gospodarsko dejavnost – najprej kot iskalka zaposlitve in nato tako, da se je zaposlila – ponovno začela opravljati v razumnem roku po otrokovem rojstvu.

20 Predložitveno sodišče se, potem ko je opozorilo, da je Sodišče v sodbi z dne 19. junija 2014, Saint Prix (C-507/12, EU:C:2014:2007), razsodilo, da ženska, ki preneha delati ali iskati zaposlitev zaradi fizičnih omejitev v zadnjem obdobju nosečnosti in zaradi tega, ker je rodila, ohrani status „delavca“ v smislu člena 45 PDEU, če se v razumnem roku po otrokovem rojstvu vrne na delo ali najde drugo zaposlitev, sprašuje, ali je to rešitev mogoče prenesti na osebe, ki so izvrševale svobodo ustanavljanja na podlagi člena 49 PDEU.

21 V zvezi s tem predložitveno sodišče navaja, da sta mu stranki v postopku v glavni stvari po izreku sodbe z dne 20. decembra 2017, Gusa (C-442/16, EU:C:2017:1004), poslali dodatne pripombe, v katerih sta podprli razhajajoča se stališča glede uporabe rešitve, sprejete v tej sodbi. Davčna in carinska uprava meni, da te rešitve ni mogoče uporabiti v položaju, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, zlasti zato, ker oseba, ki opravlja dejavnost kot samozaposlena oseba, ni dolžna osebno opravljati svojega dela, in ima možnost, da svojo dejavnost opravlja na drug način, tudi tako, da se nadomesti z drugo osebo. H. Dakneviciute meni, da pa ugotovitve iz točk 36 in od 40 do 44 sodbe z dne 20. decembra 2017, Gusa (C-442/16, EU:C:2017:1004), potrjujejo tezo, da je mogoče razlago prava Unije, ki izhaja iz sodbe z dne 19. junija 2014, Saint Prix (C-507/12, EU:C:2014:2007), prenesti na osebe, ki opravljajo dejavnost kot samozaposlene osebe.

22 V teh okoliščinah je Upper Tribunal (Administrative Appeals Chamber) (višje sodišče (senat za pritožbe v upravnih zadevah)) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba v okoliščinah, v katerih državljanka Unije, ki je državljanka ene države članice:

1. živi [na ozemlju] druge države članice (državi članici gostiteljici);

2. je opravljala dejavnost kot samozaposlena oseba v smislu člena 49 PDEU v državi članici gostiteljici;

3. je od maja 2014 (od trenutka, ko je menila, da je manj sposobna za delo zaradi nosečnosti) prejemala nadomestilo za materinstvo;

4. se je ugotovilo, da od julija 2014 ne opravlja več dejanske in resnične dejavnosti kot samozaposlena oseba;

5. je rodila avgusta 2014, in

6. v obdobju po rojstvu in pred tem, ko je februarja 2015 zaprosila za dodatek za iskalca zaposlitve kot brezposelna oseba, ni začela ponovno opravljati dejanske in resnične dejavnosti kot samozaposlena oseba;

člen 49 PDEU razlagati tako, da oseba, ki je prenehala opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba v okoliščinah, v katerih obstajajo fizične omejitve, povezane z visoko nosečnostjo in posledicami poroda, ohrani status samozaposlene osebe v smislu tega člena, če v razumnem roku po rojstvu otroka začne ponovno opravljati gospodarsko dejavnost ali iskati zaposlitev?“

Vprašanje za predhodno odločanje

23 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 49 PDEU razlagati tako, da ženska, ki zaradi fizičnih omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in posledicami poroda, preneha opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba, ohrani status osebe, ki opravlja dejavnost kot samozaposlena oseba, pod pogojem, da začne v razumnem roku po rojstvu otroka ponovno opravljati to ali drugo dejavnost kot samozaposlena oseba ali najde zaposlitev.

24 Najprej je treba poudariti, da mora predložitveno sodišče za ugotovitev, ali je H. Dakneviciute v tem primeru upravičena do tedenskega otroškega dodatka, določenega v (splošni) uredbi iz leta 2006 o otroških dodatkih, izvedeti, ali je imela H. Dakneviciute v obdobju od 22. julija 2014 do 9. februarja 2015, v katerem je na podlagi dejstev, ki jih je ugotovilo predložitveno sodišče, prenehala in nato ponovno začela opravljati obrobno dejavnost kot samozaposlena oseba zaradi fizičnih omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in posledicami poroda, na podlagi prava Unije pravico do prebivanja v Združenem kraljestvu.

25 V zvezi s tem je treba navesti, da je Direktiva 2004/38 enoten pravni akt, ki kodificira in spreminja prejšnje instrumente prava Unije, katerega namen je olajšanje uresničevanja temeljne in individualne pravice državljanov Unije do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic (glej v tem smislu sodbo z dne 19. junija 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, točka 25 in navedena sodna praksa).

26 Iz člena 1(a) Direktive 2004/38 je tako razvidno, da je namen te direktive določiti pogoje za uresničevanje navedene pravice, med katerimi je, glede prebivanja, daljšega od treh mesecev, zlasti tisti iz člena 7(1)(a) te direktive. V skladu z navedenim pogojem morajo imeti državljani Unije status delavca ali samozaposlene osebe v državi članici gostiteljici (sodba z dne 19. junija 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, točka 26).

27 Sodišče pa je razsodilo, da člen 7(3) Direktive 2004/38, ki določa primere, v katerih državljan Unije, ki ni več delavec ali samozaposlena oseba, vseeno ohrani ta status in tudi pravico do prebivanja, ki temu statusu ustreza, ne zajema primera ženske, ki zaradi visoke nosečnosti in posledic poroda začasno preneha delati (glej v tem smislu sodbo z dne 19. junija 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, točka 30).

28 Vendar je Sodišče menilo, da v členu 7(3) Direktive 2004/38 niso taksativno naštete okoliščine, v katerih državljan Unije, ki ni več delavec ali samozaposlena oseba v državi članici gostiteljici, kljub temu ohrani status „delavca“ za namene odstavka 1(a) tega člena in tako pravico do prebivanja, ki izhaja iz tega statusa (sodba z dne 11. aprila 2019, Tarola, C-483/17, EU:C:2019:309, točka 26 in navedena sodna praksa).

29 Natančneje, Sodišče je razsodilo, da dejstvo, da fizične omejitve, povezane z visoko nosečnostjo in neposrednimi posledicami poroda, zahtevajo, da ženska preneha opravljati dejavnost kot zaposlena oseba v obdobju, ki je potrebno za njeno okrevanje, tej načeloma ne more odvzeti statusa „delavca“ v smislu člena 45 PDEU. Okoliščina, da te osebe na trgu dela države članice gostiteljice za nekaj mesecev dejansko ni bilo, namreč ne pomeni, da je ta oseba v tem obdobju prenehala biti del tega trga, če se v razumnem roku po porodu vrne na delo oziroma najde drugo zaposlitev (sodba z dne 19. junija 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, točki 40 in 41).

30 V obravnavanem primeru se predložitveno sodišče sprašuje, ali je mogoče razlago iz prejšnje točke, sprejeto v okviru okoliščin, ki spadajo pod člen 45 PDEU, prenesti na primer osebe, ki opravlja dejavnost kot samozaposlena oseba na podlagi člena 49 PDEU.

31 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Sodišče razsodilo, da člena 45 in 49 PDEU zagotavljata enako pravno varstvo, zato opredelitev načina opravljanja gospodarske dejavnosti ni pomembna (glej v tem smislu sodbo z dne 5. februarja 1991, Roux, C-363/89, EU:C:1991:41, točka 23).

32 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je namreč namen vseh določb Pogodbe o prostem gibanju oseb državljanom Unije olajšati opravljanje poklicnih dejavnosti vseh vrst na ozemlju Unije in te določbe nasprotujejo ukrepom, ki bi lahko te državljane postavili v slabši položaj, kadar bi želeli opravljati gospodarsko dejavnost na ozemlju države članice, ki ni njihova matična država članica (sodba z dne 20. decembra 2017, Simma Federspiel, C-419/16, EU:C:2017:997, točka 35 in navedena sodna praksa).

33 Državljanka Unije pa bi bila odvrnjena od uresničevanja pravice do prostega gibanja, če bi s tem, da bi bila noseča v državi članici gostiteljici in bi zato, čeprav le za kratek čas, prenehala opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba, tvegala izgubo statusa samozaposlene osebe v tej državi (glej po analogiji sodbo z dne 19. junija 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, točka 44).

34 Iz tega izhaja, da mora ženska, ki je v položaju, navedenem v točki 29 te sodbe, pod enakimi pogoji obdržati status osebe, ki opravlja dejavnost samozaposlene osebe, v smislu člena 49 PDEU.

35 Poleg tega je Sodišče priznalo, da so osebe, ki opravljajo dejavnost kot zaposlene osebe, in osebe, ki opravljajo dejavnost kot samozaposlene osebe, v primerljivem ranljivem položaju, če so prisiljene prenehati opravljati svojo dejavnost, zato ne morejo biti predmet različnega obravnavanja v zvezi z ohranitvijo pravice do prebivanja v državi članici gostiteljici (glej v tem smislu sodbo z dne 20. decembra 2017, Gusa, C-442/16, EU:C:2017:1004, točki 42 in 43).

36 Noseče ženske pa so v primerljivem ranljivem položaju, ne glede na to, ali opravljajo dejavnost kot zaposlena ali samozaposlena oseba.

37 V zvezi s tem je zakonodajalec Unije v uvodni izjavi 18 Direktive 2010/41 izrecno priznal ekonomsko in fizično ranljivost nosečih samozaposlenih delavk. Tako člen 8(1) te direktive državam članicam nalaga, naj sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev, da imajo ženske, ki opravljajo samostojno dejavnost, pravico do zadostnega nadomestila za materinstvo, ki jim omogoča prekinitev poklicne dejavnosti zaradi nosečnosti ali materinstva pod pogoji, ki so podobni tistim, ki so določeni za delavke.

38 Trditev, ki jo je pred predložitvenim sodiščem navedla davčna in carinska uprava ter jo je vlada Združenega kraljestva v bistvu ponovila na obravnavi pred Sodiščem, v skladu s katero se lahko v bistvu ženska, ki zaradi omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in porodom, ne more osebno opravljati dejavnosti kot samozaposlena oseba, pri opravljanju te dejavnosti začasno nadomesti z drugo osebo, ne more voditi do drugačne ugotovitve. Ni namreč mogoče predpostavljati, da bo taka nadomestitev vedno mogoča, zlasti kadar zadevna dejavnost vključuje osebno razmerje ali zaupno razmerje s stranko.

39 Iz tega izhaja, da se ženska, ki preneha opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba zaradi fizičnih omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in posledicami poroda, glede ohranitve pravice do prebivanja v državi članici gostiteljici ne more različno obravnavati od delavke v primerljivem položaju.

40 Poleg tega so zgoraj navedene ugotovitve podprte z določbami člena 16(3) Direktive 2004/38. Če torej odsotnost zaradi pomembnega dogodka, kot sta nosečnost ali porod, ne vpliva na nepretrganost petletnega prebivanja v državi članici gostiteljici, ki se zahteva za odobritev pravice do stalnega prebivanja, potem fizične omejitve, povezane z visoko nosečnostjo in neposrednimi posledicami poroda, zaradi katerih mora ženska začasno prenehati delati, *a fortiori* ne morejo povzročiti, da ta izgubi status osebe, ki opravlja dejavnost kot samozaposlena oseba (glej po analogiji sodbo z dne 19. junija 2014, Saint Prix, C-507/12, EU:C:2014:2007, točki 45 in 46).

41 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 49 PDEU razlagati tako, da ženska, ki zaradi fizičnih omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in posledicami poroda, preneha opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba, ohrani status osebe, ki opravlja dejavnost kot samozaposlena oseba, pod pogojem, da začne v razumnem roku po rojstvu otroka ponovno opravljati to ali drugo dejavnost kot samozaposlena oseba ali da najde drugo zaposlitev.

Stroški

42 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Člen 49 PDEU je treba razlagati tako, da ženska, ki zaradi fizičnih omejitev, povezanih z visoko nosečnostjo in posledicami poroda, preneha opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba, ohrani status osebe, ki opravlja dejavnost kot samozaposlena oseba, pod pogojem, da začne v razumnem roku po rojstvu otroka ponovno opravljati to ali drugo dejavnost kot samozaposlena oseba ali da najde drugo zaposlitev.

Podpisi